

Inhoud

Inleiding	3
1. Dyslexie	4
2. Dyslexiebeleid van school	6
2.1. Schoolbeleid ten aanzien van dyslexie	6
2.2. Signalering en onderzoek	6
2.3. Verantwoordelijkheden in geval van dyslexie	7
2.4. Stappenplan voor docenten, mentoren en afdelingsleiders	9
2.5. Handelingsadviezen in geval van dyslexie	10
Bijlage 1 Een dyslexiekaartje	13
Bijlage 2 Verantwoordelijkheid leerling	16

Inleiding

Dyslexie is een leerstoornis waar de laatste jaren steeds meer aandacht voor is. Een dyslectische leerling is zonder inzicht in de problemen die de stoornis met zich meebrengt, zonder faciliteiten en extra voorzieningen, niet of in mindere mate in staat het onderwijs te volgen op het niveau dat aansluit bij zijn/haar cognitieve capaciteiten. Het Zwijsen College streeft ernaar leerlingen de kans te geven om zoveel mogelijk van het onderwijsaanbod te profiteren.

Het is dan ook belangrijk om vast te leggen wat er nodig is om deze leerlingen zo goed mogelijk te begeleiden tijdens hun schoolloopbaan. Dit dyslexieprotocol heeft als doel meer duidelijkheid te scheppen over wat (dyslectische) leerlingen kunnen verwachten van het dyslexiebeleid op het Zwijsen College. Om dit doel te bereiken is het nodig dat de leraren, de ouders en leerlingen op de hoogte zijn van de aspecten van dyslexie die de leerprestaties kunnen belemmeren.

Door het ontwikkelen van een protocol, waarin signalering, diagnosticering en begeleiding van dyslectische leerlingen is opgenomen kan adequate hulp geboden worden.

Dit dyslexieprotocol is bestemd voor docenten, mentoren, teams, afdelingsleiders, de dyslexiecoach en het RT-team (Remedial Teaching) van onze school en voor ouders en leerlingen die gediagnosticeerd zijn als dyslectisch en daarom op basis van een dyslexieverklaring aanspraak kunnen maken op in de wet genoemde compenserende en dispenserende faciliteiten.

1. Dyslexie

Omschrijving Dyslexie

Het woord 'dyslexie' betekent, letterlijk vertaald uit het Grieks, 'niet goed kunnen lezen'.

Bij de letterlijke vertaling uit het Grieks dekt de vlag de lading echter niet. Dyslectici hebben naast leesproblemen ook vaak spellingsproblemen. Een goede en algemeen geaccepteerde definitie staat hieronder in het kader. Deze definitie wordt ook op het Zwijsen College gehanteerd en is eveneens in de dyslexieverklaringen terug te vinden.

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen/spellen op woordniveau.

Definitie van dyslexie. Bron: Stichting Dyslexie Nederland, Diagnose van Dyslexie, 2004

Profiel van de dyslectische leerling

Bij dyslexie is altijd sprake van een individugebonden profiel, zodat geen uniform profiel van "de" dyslectische leerling gegeven kan worden.

Maar toch kunnen dyslectische leerlingen problemen hebben met:

1. lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de moderne vreemde talen (nieuwe klank-tekenkoppelingen, ingewikkelde spellingsafspraken)
2. het snel en accuraat lezen van teksten bij **ALLE** vakken
3. het snel en accuraat spellen bij functioneel schrijven bij **ALLE** vakken.

De belangrijkste probleemgebieden van leerlingen met dyslexie

Dyslectische leerlingen zijn niet dom of lui, hun falen is geen onwil. Deze leerlingen doen juist vaak extra hun best, besteden vele uren aan hun huiswerk en behalen dan nog een onvoldoende. Soms verliezen leerlingen daardoor hun zelfvertrouwen, worden gespannen en faalangstig of geven het op. Een tijdige onderkenning van dyslexie is daarom erg belangrijk. Het voorkomt langdurig falen bij het lezen en schrijven en daarmee gepaard gaande sociaal-emotionele problemen, verminderde lees- en/of schrijfmotivatie en een negatief zelfbeeld. Problemen die kenmerkend kunnen zijn voor dyslexie staan in volgend schema weergegeven.

Probleem bij:	Komt tot uiting bij:	Consequentie:
Het automatiseren	Directe woordherkenning (technisch lezen)	Slecht tekstbegrip, traag lezen
	Onthouden van woordbeelden	Foutieve spelling
	Onthouden van losse gegevens	Jaartallen, topografie, formules, rijtjes, woordjes en begrippen bekijken niet
	Twee dingen tegelijk doen	Schrijven en luisteren is moeilijk. Aantekeningen goed overnemen is lastig.
	Informatieverwerving	Moeite met werkstuk maken/zelfstandige opdracht
Moderne Vreemde Talen	Het horen van klankverschillen	Foutieve spelling
	Fonetische uitspraak (= een woord uitspreken zoals het klinkt)	Foutieve uitspraak of verhaspelen van woorden
Verbale vaardigheden	Het vinden van de juiste woorden	Leerling maakt verbaal zwakke indruk
	Het onder woorden brengen van een verhaal. Spreekt bij voorkeur in korte zinnen	idem
Concentratie	Het zich moeilijk kunnen afsluiten van onbelangrijke zaken of achtergrond geluiden	Snel afgeleid zijn
Sociale-emotionele ontwikkeling	Lage cijfers ondanks grote inspanning	Frustratie en demotivatie

Kenmerken problemen bij dyslexie. Bron: Schoots-Wilke, H., in opdracht van het Ministerie van OC&W.

Vaak ontstaan er in de loop van de schooltijd problemen met de werkhouding bij lezen en spellen en andere voor de dyslecticus moeilijke taken waarbij informatie op volgorde gehouden moet worden ("leren leren", gebruik van strategieën).

2. Dyslexiebeleid van school

2.1. Schoolbeleid ten aanzien van dyslexie

Het dyslexiebeleid van het Zwijsen College is erop gericht dyslectische leerlingen de gelegenheid te bieden om te leren omgaan met hun dyslexie. Leerlingen moeten/mogen niet belemmerd worden om die opleiding te volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn.

Dyslectische leerlingen mogen rekenen op **begrip**, op **goed onderwijs**, op geldende en toegepaste **afspraken** rond dyslexie, op **individuele ondersteuning** en op ruimte voor het gebruik van **extra hulpmiddelen** voor zover nodig, gewenst en/of toegestaan (de onderzoeksrapportage is hierbij leidend). Een goede begeleiding van leerlingen met dyslexie is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van vakdocenten, mentoren, remedial teacher, zorgcoördinator en directie van de school.

Uitgangspunten voor een succesvolle begeleiding van dyslectische leerlingen zijn:

1. De leerling draagt (van brugklas naar examen in toenemende mate), onder toezicht, begeleid medeverantwoordelijkheid.
2. De begeleiding is geïntegreerd in de dagelijkse lespraktijk.
3. De begeleiding is gericht op effect.
4. De begeleiding wordt gedurende de hele schoolcarrière vormgegeven.
5. Dyslectische leerlingen worden gesteund door gerichte, bindende afspraken.

Ouderavond

Voor ouders van de leerlingen die uiteindelijk een dyslexieverklaring krijgen / hebben, wordt in de eerste helft van het schooljaar een ouderavond georganiseerd. Op deze avond ontvangen de ouders informatie over dyslexie en hoe het Zwijsen College hier mee omgaat. Ouders krijgen aan het einde van de ouderavond een folder met informatie en afspraken mee.

2.2. Signalering en onderzoek

In een aantal gevallen vindt de signalering van dyslexie bij een leerling plaats voorafgaand aan de aanmelding op het Zwijsen College. In dat geval vragen we aan de ouders om het onderzoeksrapport met de daaraan gekoppelde dyslexieverklaring op te sturen. Bovendien doen we bij aanmelding voor de brugklas dossieronderzoek (informatie die de basisschool en de ouders hebben aangeleverd).

Dyslexieverklaring

Als eenmaal bij een leerling dyslexie is vastgesteld, door het OPDC (Ortho Pedagogisch Didactisch Centrum) of een aanverwante instelling, krijgt hij/zij een dyslexieverklaring. Deze is onbeperkt geldig. In de verklaring worden maatregelen en faciliteiten aanbevolen die de leerling in staat stellen beter met dyslexie om te gaan. Sommige aanbevelingen vallen onder de verantwoordelijkheid van school en andere onder de verantwoordelijkheid van de leerling. Het diagnoserapport vormt de leidraad bij het verlenen van faciliteiten.

Dyslexiesuspect

Voor enkele leerlingen geldt, dat zij bij hun start op het Zwijsen College al door de afleverende basisschool als "dyslexiesuspect" worden gemeld. Daarnaast zijn er leerlingen waarvan het docententeam op onze school (voorzichtig) het vermoeden uitspreekt dat zij mogelijk dyslexie zouden hebben.

Voor deze leerlingen volgen wij als deelnemende school aan het Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs Brabant Noordoost (voor meer informatie zie www.svb-vo.nl) het protocol van het Ambulatorium Den Bongerd (zorglocatie Hooghuys Lyceum).

2.3. Verantwoordelijkheden in geval van dyslexie

Hieronder wordt aangegeven wie waarvoor verantwoordelijk is in de begeleiding van de leerling met dyslexie.

Schoolleiding

De schoolleiding zorgt voor het vaststellen van het dyslexiebeleid. Dat beleid maakt een onderdeel uit van het totale zorgbeleid van de school en omvat maatregelen in de richting van de eerste lijn (groeps- en klassenniveau) en de tweede lijn (groepsoverstijgende activiteiten, zoals remedial teaching). (Zie ook informatie RT-team hieronder).

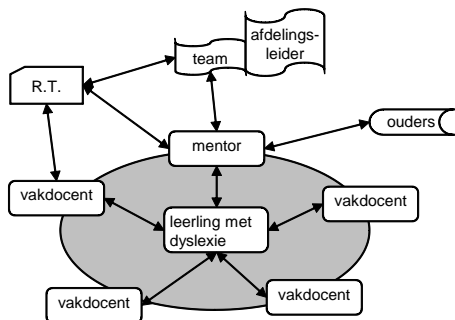
Onderdeel van het beleid is uiteraard ook het faciliteren van de maatregelen.

RT-Team

Remediale hulp in de tweede lijn

Getrouw aan de geformuleerde uitgangspunten ligt de eerste begeleiding bij vakdocenten en mentor. Het RT-team (waaronder de dyslexiecoach) begeleidt, licht voor, helpt bij algemene en specifieke problematiek en fungeert voor alle betrokkenen als vraagbaak en helpdesk. De RT bevindt zich dan in de tweede lijn.

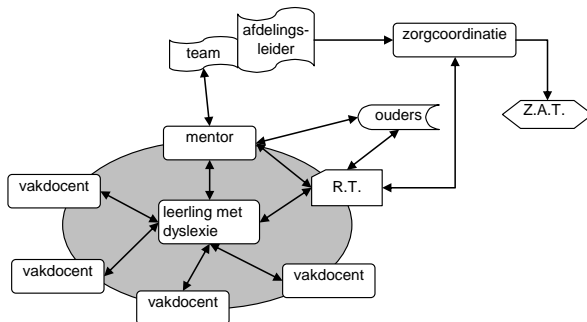
▪ *RT in de tweede lijn*

Remediale hulp in de eerste lijn

Afhankelijk van de behoefte van en voor de leerling en afhankelijk van de jaarklas is de RT vroeger of later actief in de directe begeleiding van dyslectische leerlingen. De RT begeeft zich dan in de eerste lijn van de leerlingbegeleiding. De inzet van remedial teaching in de eerste lijn geschiedt altijd in overleg met afdeling, mentor en ouders.

▪ *RT in de eerste lijn*

Remediale begeleiding: een “verantwoordelijkheden-canon”

Het lijkt verstandig dyslectische leerlingen van meet af aan te trainen in en te begeleiden bij het nemen van hun eigen verantwoordelijkheid: de leerling moet accepteren dat hij/zij zelf eigenaar is van het probleem. Dit dient dan wel schoolbreed en uniform door mentoren en RT-team te worden uitgedragen.

Hier ligt in zowel in de tweede lijn als in de eerste lijn een taak voor de RT.

Dyslexiecoach

Dyslexiecoach heeft de volgende taken:

- informeert alle (nieuwe) dyslectische leerlingen per leerjaar over de rol van de dyslexiecoach/RT-docent;
- steunt en coacht dyslectische leerlingen(inhoudelijk, maar ook op sociaal-emotioneel vlak) na aangegeven behoefte daaraan;
- organiseert informatiebijeenkomsten voor ouders, leerlingen en eventueel docenten;
- zorgt voor opname van relevante informatie in Magister.

Orthopedagoog/psycholoog(extern)

De orthopedagoog/psycholoog(extern) verricht onderzoeken en adviseert de ouders en docenten.

Mentoren en docenten

Van de mentoren en docenten wordt verwacht dat zij een signalerende grondhouding hebben ten aanzien lees- en spellingproblemen. Verder wordt verwacht dat zij zich houden aan de handelingsadviezen. Ook dienen ze afspraken met betrekking tot de geboden faciliteiten na te leven (zoals beschreven in dit dyslexieprotocol). Tevens weet de docent de dyslexiecoach/RT-docent te vinden bij eventuele vragen.

In bijlage 1 zijn dyslexiekaarten opgenomen met tips om dyslectische leerlingen te ondersteunen.

Leerlingen

Leerlingen hebben recht op die faciliteiten die op hun dyslexiepas zijn vermeld. Leerlingen die van mening zijn dat deze faciliteiten niet of onvoldoende worden verleend, of dat het dyslexieprotocol niet of onvoldoende wordt nageleefd, bespreken dit met de betreffende docent of de mentor.

Leerlingen volgen de aanwijzingen van de dyslexiecoach/RT-docent zo goed en zo consequent mogelijk en investeren tijd en moeite om de gevraagde prestaties te leveren.

In bijlage 2 zijn tips opgenomen voor leerlingen ter verbetering van hun spelling en leesniveau.

Ouders

Ouders dienen op de hoogte te zijn van het protocol dyslexie. In de dyslexieverklaring staan aanwijzingen voor de ouders voor specifieke hulp aan hun kind.

Ouders die van mening zijn dat het dyslexieprotocol niet of onvoldoende wordt nageleefd, bespreken dit met de betreffende docent of de mentor, of, indien nodig, vervolgens met de afdelingsleiding.

De ouders zorgen voor een rustige studieomgeving voor hun kind en zien er op toe dat het kind voldoende tijd aan het werk voor school besteedt. Vaak zal het kind meer tijd nodig hebben dan de leeftijd- en ontwikkelingsgenoten.

2.4. Stappenplan voor docenten, mentoren en afdelingsleiders

Voor een goed verloop van de remediale hulp, ten behoeve van een sluitende dossiervorming, voor een adequate inzet van dispenserende en compenserende maatregelen, in alle jaarklassen, maar zeker ook in de examenklassen rond PTA-toetsen en examen zijn enkele interne spelregels van groot belang, spelregels waar alle betrokkenen zich met zorg aan dienen te houden.

De leerling is bij binnenkomst in het bezit van een dyslexieverklaring

- **de afdeling** (Afdelingsleider/coördinator/mentor)
 - vraagt bij de ouders de dyslexieverklaring en het diagnoserapport op;
 - zorgt dat deze documenten terecht komen bij de zorgcoördinator;
 - zorgt voor aanmaak en ter hand stelling van een dyslexiepas volgens opgaven in Magister.
- **de zorgcoördinator**
 - maakt een dyslexieaantekening in Magister;
 - bewaart de officiële dyslexieverklaring en het eventueel ook aanwezige onderzoeksrapport;
 - meldt naam leerling aan RT-team/dyslexiecoach.
- **de mentor**
 - bespreekt de dyslexie van de leerling in het team;
 - begeleidt de leerling in het leren omgaan met dyslexie;
 - houdt vinger aan de pols en bepaalt in overleg met de docenten van de leerling wanneer de leerling extra remediale hulp nodig heeft en verzorgt de aanmelding voor eerstelijns hulp bij de RT in overleg met de afdelingsleider, de ouders en de leerling;
 - bespreekt later de rapportage van de RT met team/afdelingsleider.
- **de remedial teacher/ dyslexiecoach**
 - verzorgt voorlichting en begeleiding van teams en docenten met betrekking tot dyslexie (tweedelijns hulp);
 - neemt kennis van alle ter zake doende informatie betreffende de dyslectische leerling. De RT-docent bekijkt ook welke faciliteiten van toepassing zijn en noteert deze onder andere op de toetspas;
 - biedt (in tijd gemaximeerde) individuele hulp aan leerlingen (eerstelijns hulp);
 - meldt namen van leerlingen in eerstelijns hulp aan de zorgcoördinator;
 - rapporteert na afloop van de geboden remediale hulp (op z'n minst schriftelijk) aan de mentor.

2.5. Handelingsadviezen in geval van dyslexie

Ten aanzien van leerlingen die in het bezit zijn van een officiële dyslexieverklaring, gelden de volgende afspraken over de leeromgeving in de klas en de leeromgeving buiten de klas. Het betreffen grotendeels afspraken op het gebied van te bieden faciliteiten, compensatie- en dispensatiemaatregelen. Deze moeten gezien worden als minimale ondersteuning van leerlingen met dyslexie.

Dispenserende maatregelen

Dispenserende maatregelen geven ontheffing van bepaalde opdrachten en/of handelingen.

- Dyslectische atheneumleerlingen mogen na de derde klas een moderne vreemde taal 'laten vallen'. Deze taal dient dan binnen het vakkenpakket van de leerling te worden vervangen door een ander vak met een studielast van 440 uur. Voorwaarde is wel dat dit vak organisatorisch en roostertechisch redelijkerwijs ingepast kan worden. Dyslectische leerlingen worden vroegtijdig in de derde klas vwo-voorgelicht over de mogelijkheden en onmogelijkheden van deze ontheffings- regel (door afdelingsleider / RT).
- Vrijstelling van taken (dispensatie) zou kunnen bestaan uit:
 - Vermindering vragen/oefeningen.
 - Vermindering van het aantal te leren woorden (wees kritisch bij de laag frequente woorden).
 - Vermindering aantal te lezen boeken.
 - Niet hardop (laten) voorlezen en zeker niet onverwacht.
 - Bij de overgang van klas 3 naar 4 havo/vwo kan de rapportvergadering besluiten het cijfer van Frans/Duits niet mee te tellen, **mits met inzet voor deze vakken is gewerkt**. De vakken kunnen dan in de bovenbouw niet meer worden gekozen in het vakkenpakket.

Compenserende maatregelen

Compenserende maatregelen zijn maatregelen en technische hulpmiddelen die de gevolgen van de dyslexieproblemen minimaliseren.

- Een dyslexiepas geeft recht op 20 % extra tijd bij toetsen of een vermindering van opgaven tot een maximum van 20 % van de geschatte verwerkingstijd.
- Dyslectische leerlingen krijgen de mogelijkheid op een mondelinge herkansing van schriftelijk werk dat als gevolg van hun dyslexie onvoldoende werd gemaakt bij gebleken inzet.
- Met name bij de talen worden normering en toetsing van spellingsregels aangepast gehanteerd bij leerlingen met spellingsdyslexie. Algemene Richtlijn hierbij:
 - Spellingsfouten tellen voor een halve fout ten opzichte van andere leerlingen.
 - Herhalingsfout maar een keer tellen
 - Spellingsfouten worden niet geteld bij de opdrachten waar spelling niet het doel is om te testen.
 - Fonetische spelling wordt niet fout geteld bij de vreemde talen als in de vreemde taal bij het uitspreken van wat geschreven is nog duidelijk is om welk woord het gaat.
 - Totaal spellingsfouten mag hooguit tot aftrek van twee van de tien leiden.
 - Omdat elke dyslect anders is en uitgedaagd moet blijven, kan de docent in overleg met RT-docent besluiten de bovenstaande regels naar eigen inzicht toe te passen.
- Er wordt geen handgeschreven werk aan de leerlingen voorgelegd. Geadviseerd wordt lettertype Arial, grootte 12 en regelafstand 1,5.

- Leerlingen mogen desgewenst een leeslineaal gebruiken of verzoeken om vergroot werk (A-3 formaat).
- Leerlingen mogen vragen om het gebruik van speciale apparatuur en speciale software: discman, daisyspeler, laptop, scanapparatuur ten behoeve van claroread enzovoort. De school zal bezien of een en ander organisatorisch uitvoerbaar is. Er bestaat voor de school geen verplichting. Op school zijn "lege" laptops aanwezig met voorleesprogramma claroread. Hierop kunnen toetsen worden gemaakt. De leerling kan deze via de dyslexiecoach reserveren en vraagt de docent om de toets op USB aan te leveren.
- Leerlingen hebben bij luistertoetsen recht op meer leestijd tussen de fragmenten door.
- De docent structureert de leerstof zoveel mogelijk (geeft expliciet aan wat hoofdzaken, bijzaken en voorbeelden zijn: maakt bij een bespreking een overzichtelijk schema op het bord; geeft regels (spelling, grammatica, enz.)
- De docent zet extra uitleg, dictaten en oefeningen zoveel mogelijk op papier of in de elektronische leeromgeving (ELO) (het overschrijven van het bord of het noteren van een dictaat gaat vaak fout).
- De docent varieert in de wijze van aanbieden van de leerstof: auditief, visueel en handelend.
- De docent zet het huiswerk ruim voor het eind van de les op het bord en licht het mondeling toe of werkt met studiewijzers op papier of in de ELO.
- De docent telt bij repetities en s.o.'s schrijffouten niet mee, voor zover ze niet relevant zijn voor de desbetreffende toets.
- De docent geeft gemaakt werk terug aan de leerling, maakt eventueel een kopie of geeft werk mee in een gesloten envelop (in verband met hulp RT'er of ouder).
- Leerlingen met een leeshandicap/dyslexieverklaring mogen in overleg met de afdeling ingesproken of vergrote boeken bestellen via Dedicon. De kosten van het materiaal waarvoor toestemming is verleend zullen door de school worden vergoed.

Faciliteiten voor examenkandidaten

Leerlingen die in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring kunnen ook tijdens hun eindexamen gebruikmaken van een aantal faciliteiten, zoals:

- Extra eindexamentijd; leerlingen met een erkende dyslexieverklaring hebben conform artikel 55 van het Examenbesluit recht op verlenging van de examentijd met maximaal 30 minuten.
- Vergroting van examens.
- Speciale luistertoetsen, waarbij extra tijd is ingelast tussen de verschillende vragen.
- Examens in een apart lokaal.
Bij examens en toetsweken worden dyslectische leerlingen, indien mogelijk, in een apart lokaal geplaatst. Zij mogen gebruik maken van computers met spellingscontrole indien een en ander organisatorisch uitvoerbaar is. Er bestaat voor de school geen verplichting.
- Wanneer de dyslectische leerlingen gebruik willen maken van andere ICT- hulpmiddelen tijdens het examen, moeten zij kunnen aantonen daar in voorgaand jaar ook al mee te hebben gewerkt tijdens toetsen.
- Volgens Artikel 55 van het eindexamenbesluit: Afwijking wijze van examineren kan het bevoegd gezag toestaan dat een dyslectische kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is **aangepast** aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dit geval bepaalt de rector de wijze waarop het examen wordt afgelegd. Hij meldt dit aan de inspectie.

Medeverantwoordelijkheid

Leerlingen met dyslexie dienen van brugklas naar examen in toenemende mate medeverantwoordelijkheid te dragen en te nemen voor het welslagen van hun studie en het tot hun recht laten komen van afgesproken dispenserende en compenserende maatregelen. In dit kader worden met hen afspraken gemaakt en worden zij hierin begeleid (mentor, dyslexiecoach en RT).

Dyslexiepas

De dyslectische leerlingen krijgen altijd een dyslexiepas, waarmee zij een beroep kunnen doen op bijzondere faciliteiten en/of hulpmiddelen. Dit voorkomt dat de leerlingen voortdurend uitleg moeten geven omtrent hun dyslexie. De pas is aangepast aan de mate van dyslexie van de leerling en aan wat de dyslectische leerling zelf als zinvol ervaart; niet alle mogelijkheden zijn voor elke leerling nodig of zinvol. De leerling dient deze pas tijdens toetsen op het bureau van de docent te leggen zodat de docent hiermee rekening zal houden.

Deze pas wordt jaarlijks afgegeven. De dyslexiecoach evalueert in principe jaarlijks, in ieder geval aan het eind van leerjaar 1 en 2, samen met de leerling of de verleende faciliteiten en hulpmiddelen nog steeds volstaan of gewenst zijn. Zonodig wordt de pas, in overleg met de dyslexiecoach, bijgesteld.

Bijlage 1 Een dyslexiekaartje

Op deze dyslexiekaarten vindt u tips hoe u dagelijks de dyslectische leerling op een eenvoudige manier kunt ondersteunen.

In gesprek met de [dyslectische] leerling

- ✓ Spreek duidelijke en positieve verwachtingen uit
- ✓ Overleg met de leerling over ondersteuning
- ✓ Respecteer en waardeer de inbreng van de leerling
- ✓ Wees duidelijk over regels en de consequenties ervan
- ✓ Luister naar de leerling
- ✓ Trek niet te snel conclusies, maar vraag om een toelichting:
Wat heeft de leerling gedaan, hoe heeft hij het aangepakt?
- ✓ Vraag wat ú kunt betekenen voor de leerling: *Waar heeft hij moeite mee bij úw vak?*
- ✓ Reageer positief en constructief, stimuleer de sterke kanten van de leerling
- ✓ Reageer op signalen van de leerling

[MASTERPLAN
DYSLEXIE].NL

Vragen stellen

- ✓ Bedenk waarom u de vraag stelt, wat u van de leerling vraagt
- ✓ Stel open vragen (hoe, wat, waar, waarom?)
- ✓ Stel één vraag tegelijk
- ✓ Formuleer concreet, paraphraseer niet
- ✓ Geef voldoende bedenktijd (3 seconden)
- ✓ Spreid de beurten over de leerlingen
- ✓ Waardeer alle mogelijke en zinvolle antwoorden

Feedback geven

- ✓ Wees positief: geef aan wat goed gaat
- ✓ Wees constructief: geef aan wat beter kan, bespreek hoe het beter kan
- ✓ Geef regelmatig feedback, zowel klassikaal als individueel
- ✓ Geef feedback op inspanning, proces en resultaat
- ✓ Leg het probleem in de taak, niet in de leerling

De [dyslectische] leerling bij de les

Het aanbod

- ✓ Geef de doelen aan: gebruik het bord en licht toe
- ✓ Leg verband met het voorgaande
- ✓ Houd rekening met verschillen in leerstijlen
- ✓ Varieer in aanbod: visueel, auditief, handelend

Nieuwe vaktermen

- ✓ Geef voldoende uitleg en oefening
- ✓ Maak een lijst met termen (alfabetisch per schooljaar)
- ✓ Gebruik software

MASTERPLAN
DYSLEXIE].NL

Aantekeningen maken

- ✓ Vermijd het zo veel mogelijk
- ✓ Geef hoofd- en bijzaken aan
- ✓ Geef voldoende tijd
- ✓ Gebruik voorgestructureerde formulieren
- ✓ Deel handouts uit, laat aantekeningen van goede leerlingen kopiëren
- ✓ Sta hulpmiddelen en faciliteiten toe

Huiswerk

- ✓ Geef huiswerk op tijd op
- ✓ Zet het op het bord
- ✓ Zorg voor rust *tijdens* het noteren, geef toelichting *erna*
- ✓ Spreid het leren van feiten, splits leertaken op, vermijd overschrijfwerk

Toetsen en beoordelen

- ✓ Spreid proefwerken
- ✓ Toets regelmatig kleine hoeveelheden
- ✓ Overhoor ook eens mondeling
- ✓ Toets ook anders (presentatie, portfolio)
- ✓ Zorg voor een heldere lay-out
- ✓ Zorg voor rust en extra tijd (20 %)

De [dyslectische] leerling kan het zelf

- ✓ Leer leerlingen het leesdoel vast te stellen (*Waarom ga ik dit lezen?*), hun strategie te bepalen (*Ik let vooral op de kopjes, illustraties etc.*) en te evalueren (*Werkt dit of moet ik het de volgende keer anders aanpakken?*)
- ✓ Leer leerlingen dóór te vragen naar de bedoelingen (*Wat bedoelt u met 'bestudeer', 'lees door' of 'bekijk'?*)
- ✓ Leer leerlingen voorkennis op te roepen en voorspellingen te gebruiken: *Wat weet ik al van het onderwerp? Wat kan de tekst daaraan toevoegen?*

MASTERPLAN
DYSLEXIE].NL

- ✓ Leer leerlingen de juiste strategie te kiezen: *Welk probleem lost deze strategie op? Hoe moet ik deze strategie gebruiken?*
- ✓ Leer leerlingen te controleren of ze de tekst begrijpen: *Welke voorstelling heb ik bij deze tekst?*
- ✓ Leer leerlingen strategieën toe te passen bij de zaakvakken

Bijlage 2 Verantwoordelijkheid leerling

Wanneer je dyslectisch bent, heb je meer moeite met lezen en/of spelling. Maar je kunt je eigen leesniveau/spelling wel op een hoger niveau krijgen door:

1. **Goed oefenen** (o.a. blijven lezen, goed toepassen van de spellingregels)
2. **Fouten voorkomen (= is de beste manier om goed te leren spellen).**

Wanneer je niet zo sterk bent in spellen, blijven woordbeelden niet makkelijk in je geheugen zitten en woorden die er verkeerd in zitten, gaan er niet zo makkelijk weer uit. Elke keer dat je het woord verkeerd schrijft, maak je je geheugen in de war.

Daarom bij twijfel: **Zoek het woord op! Hoe vaker je het woord goed ziet, hoe hoger de kans dat het woord goed in je geheugen komt.**

Gebruik zoveel mogelijk hulpmiddelen wanneer het kan, bijvoorbeeld bij huiswerk maken, verslagen schrijven en werkstukken schrijven. Dat kan op de volgende manieren:

- Zet altijd de spellingcontrole aan op de computer.
- Zoek het woord op in een woordenboek.
- Zoek het woord op een van de volgende sites:
 - www.mijnwoordenboek.nl (je kan er ook alle woorden vertalen)
 - www.woordenlijst.org van de Nederlandse taalunie. Heel handig; er zit een woordvoorspeller bij, je krijgt veel goedgespelde woorden te zien.
- Dat alles niet bij de hand; vraag het aan iemand die goed kan spellen.
- Kurzweil kan je getypte tekst voorlezen; je hoort zo of er een fout is getypt.

Deze hulpmiddelen gebruik je niet bij overhoring/toetsen van woordjes leren en grammaticaregels!

Kortom:

Besteed aandacht aan je leesniveau en spelling; controleer jezelf en je zult zien dat je steeds een stukje beter gaat spellen.

Op je dyslexiepas staan ook enkele verantwoordelijkheden van de leerling:

- Vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden.
- Let op je handschrift.
- Zorg voor goede aantekeningen, kopieer ze anders.
- Schrijf je huiswerk goed op en plan je huiswerk goed.
- Maak aantekeningen en schema's tijdens het huiswerk.
- Vraag om sites en cd's die bij de methode horen.
- Bij toetsen: lees goed, controleer je werk, gebruik zo nodig extra tijd.